

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
TÖRTÉNELEMTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA

DOKTORI (PHD) ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

Döbör András

SAJTÓPOLITIKA ÉS POLITIKAI SAJTÓ MAGYARORSZÁGON A 18. SZÁZAD
VÉGÉN ÉS A 19. SZÁZAD ELSŐ FELÉBEN

Felvilágosodás- és reformkori magyar nyelvű hírlapok a nemzeti identitás, a modernizáció
és a polgári átalakulás szolgálatában

Témavezető:

Dr. Zakar Péter

főiskolai tanár

Szeged

2015

I. Témaválasztás, téma jelentősége

Munkámban a felvilágosodás és reformkori magyar nyelvű sajtó, azon belül is a politikai hírlapírás történetét és a korabeli kormányzati sajtópolitika összefüggéseit vázoló fel. Továbbá a *Magyar Hírmondó*, a *Magyar Kurír* és a *Hadi és Más Nevezetes Történetek* című felvilágosodás-korabeli, valamint a *Jelenkor* című reformkori magyar nyelvű politikai hírlap kulturális, társadalmi és politikai szerepének vizsgálatát mutatom be a sajtótörténet új, társadalomtörténeti szempontú, analitikus kutatási irányának megfelelően, amely képessé válhat hozzáadott értékkel szolgálni a hagyományos, a tartalmat ismertető, a kulturális-társadalmi kontextust mellőző sajtótörténeti felfogáshoz képest.

Felvázoló a magyarországi könyv- és sajtócenzúra kialakulásának történetét, a korszakra jellemző viszonyait, működési elvét és a kormányzati sajtópolitikai irányváltásait. Ismertetem a pozsonyi *Magyar Hírmondó*, a bécsi *Magyar Kurír* és a bécsi *Hadi és Más Nevezetes Történetek* (1792-től bécsi *Magyar Hírmondó*) sajtótörténet, és elemzem kiválasztott évfolyamait.

Elvégeztem a *Jelenkor* című reformkori hírlap vizsgálatát két aspektusból: egyrészt milyen szerepet játszott a nemzeti nyelvünk, kultúránk és tudományunk ápolásában és fejlesztésében, másrészt milyen szerepet játszott a nemzet, a nemzeti identitás megteremtésében, illetve a lap mögött álló Széchenyi István gróf civilizátori tevékenységében.

II. A kutatás módszertana és forrásai

A sajtótörténet új, társadalomtörténeti szempontú, analitikus kutatási módszere új szempontok, elemzési módok, valamint források kutatásba történő bevonását jelenti. Az új megközelítés egyik lehetősége a társadalmi kontextus vizsgálata, a sajtó gazdaság- és társadalomtörténete, az újságírók társadalomtörténete, valamint a sajtó és a politikai kultúra belső összefüggésének kutatása.

A hagyományos sajtótörténeti szakirodalmi feldolgozás, és a feldolgozott hírlapok cikkeinek, híryanagának tartalomelemzésén túl fontos szempontnak tartom a szerkesztők életútjának feldolgozását.

A szerkesztők-újságírók élettörténete szerves része az értelmiség társadalomtörténetének, amely a professzionalizáció folyamatának vizsgálatát tartja kiemelkedően fontos elemzési szempontnak. Fontos a sajtóvállalkozásban részt vevő személyek bemutatása egyrészt az értelmiségi foglalkozási csoportok társadalomtörténeti helyének megállapítása, valamint a szerkesztői-vállalkozói karrierpályák megrajzolása miatt.

Megkerülhetetlen a sajtótermék politikai közvélemény-formálásban betöltött súlya és szerepe. A politikai közvélemény fogalmát azonban a 19. századi definíciók alapján közelítem meg, amikor az még egy politikailag tudatos kisebbség véleményét jelentette, és a sajtó feladatának az olvasóközönségben már meglévő tudás és vélemény megszólaltatását vélték.

A téma újszerű feldolgozásához a vizsgálandó sajtóterméken kívül új források, statisztikák, személyes dokumentumok (naplók, memoárok, irodalmi alkotások) kézbevétele, valamint a sajtószövegek új elemzési módszerei is szükségesnek bizonyultak. Vizsgáltam a sajtótermékeket, mint életmód- és politikai viselkedésmintákat adó médiumokat, illetve azt, hogy mire szolgált az adott sajtótermék a maga korában, mint a valóságot teremtő diskurzusok egyik legfontosabb megnyilvánulása és tárgyi hordozója.

Elemzésemmel kísérletet tettem annak vizsgálatára, hogy miként járultak hozzá a kiválasztott médiumok a polgári nyilvánosság kifejlődéséhez, meghaladásához, a média által indukált új kommunikációs viselkedési kódok elterjedéséhez. Vizsgáltam a sajtó funkciójában bekövetkező változásokat, a nyelvet, illetve azt, hogy miként vált a magyar nyelvű könyv- és újságkiadás a nemzeti kultúra kohéziós erejévé.

Az adott társadalmi-politikai kontextusban (lehetőségek-korlátok-alkalmazkodás) igyekeztem elemezni a lapok politikai irányultságát, a polgári átalakulásban betöltött szerepüket, kultúrateremtő és kultúraszervező tevékenységüket.

A sajtótörténeti elemzések során szükséges a beszédmód vizsgálata, a szerkesztők és támogatóik politikai intencióinak megragadása. Hírlapok esetében a szerkesztőknek pusztán a hírműfaj sajátosságai miatt is kevesebb lehetőségük van publicisztikai tevékenységre, a hírek reflektálására. A tárgyalt korszakban viszonylag kevés alkalommal, általában a lap indításakor adnak csak elemezhető újságírói és lapszerkesztési „programot”, amelyben azonban nem mindig jelzik egyértelműen, mi a szándékuk lapjukkal, így csak a hírek között „olvasható”, egyes hírekben előforduló, vagy azokhoz fűzött rövid kommentárokból, valamint a hírek válogatásából, közlésük rendszeréből, és az egyes témák gyakoriságából netán összekapcsolódásából szűrhető ki a politikai szándék, a politikai mondanivaló.

Kutatásom alapját a hírlapi cikkek tartalmi és statisztikai elemzése adja, amely során a megadott témákat összevetem és szélesebb kontextusba emelve elhelyezem a korra már kialakult közbeszéd témahálójában, amelynek kialakult értékpreferenciáiban a közös nevezőnek a kezdetekben a magyar nyelv, kultúra és tudomány ügye mutatkozott. Kutatásaim eredményeképpen igyekszem bemutatni, hogyan viszonyul a téma a korabeli közbeszédet és közgondolkodást uraló és megosztó politikai témákhoz, és a közbeszédet tematizálni igyekvő Széchenyi István által sürgetett és elindított folyamatokhoz.

Kutatásom során felhasznált primer források közül kiemelkednek a Magyar Tudományos Akadémia Kézirattárában talált dokumentumok: Berzsényi Dániel, Döbrentei Gábor, Kazinczy Ferenc, Kisfaludy Sándor, Kis János, Kölcsey Ferenc, Szemere Pál, Virág Benedek, Wesselényi Miklós levelei Helmecey Mihálynak (*MTA Kézirattár M. Irod. Lev. 4r. 119. sz. III.*); Kazinczy Ferenc levelei Döbrentei Gábornak (*MTA Kézirattár M. Irod. Lev. 4r. 53. sz. I.*); Kazinczy Ferenc levelei Berzsényi Dánielnek (*MTA Kézirattár M. Irod. Lev. 4r. 135. sz.*); Széchenyi István levelei Helmecey Mihálynak (*MTA Kézirattár Széchenyi István pozsonyi leveleskönyve 1833-1835. K 201/98*; *MTA Kézirattár Széchenyi István leveleinek másolati könyve 1828-1835. K 210/1/89*); Széchenyi István Társalkodóbeli kitörölt cikk helyeinek pótlása 1835 (*MTA Kézirattár Széchenyi István leveleinek másolati könyve 1828-1835. K 210/1/132*); Ideiglenes szerződés Széchenyi István és Helmecey Mihály között a Jelenkorra (*MTA Kézirattár Széchenyi István vegyes feljegyzései, műveinek kiadásával kapcsolatos iratok 182?-1848. K 291ff. 303-306.*); Széchenyi István Hitel 1830. Részben autogr., részletek, töredékek, jegyzetek, ill.

Lunkányi, Döbrentei és Helmecezy javításai (*MTA Kézirattár Széchenyi hagyaték K 257/1-2. Poss. Sz.M. 846.*); Széchenyi István Stadium 1831-1836 Helmecezy és Dreschner javításai (*MTA Kézirattár Széchenyi hagyaték K 261/1-4. Poss. Sz.M. 847.*); Jegyzéke azon könyveknek, mellyeket az akad. könyvtár Helmecezy asszonyság ajánlatából általvett. 1853. július 18. (*MTA Kézirattár Történel. 2r. 83. sz. II.*)

Ezen túl mind a tartalomelemzésben, mind a statisztikai adatelemzésben fontos primer forrásaim a korabeli sajtócikkek: *Magyar Hirmondó*, Pozsony, 1780. teljes évfolyam, 1784. január 1. lapszám; *Magyar Kurír*, Bécs, 1789. teljes évfolyam, 1787. május 2. és 23. lapszám; *Magyar Múza*, Bécs, 1787. május 2. és 23. lapszám; *Hadi és Más Nevezetes Történetek*, Bécs, 1789. december 4. lapszám; 1790. január 15., március 9. és május 7. lapszám; 1791. június 3. és december 23. lapszám; *Magyar Hirmondó*, Bécs, 1793. teljes évfolyam; *Jelenkor. Politikai tekintetben a' két haza 's külföld hírleveleiből.* 1832-1833-1834-1835-1836-1837-1838. teljes évfolyam.

Kutatásom során felhasználtam a témához kapcsolható forráskiadványokat, amelyek eredeti iratok közlésével lehetővé tették a cenzúrarendeletek, cenzúrautasítások, kapcsolódó ügyiratok (Ballagi Géza: *A politikai irodalom Magyarországon 1825-ig*; Sashegyi Oszkár: *Német felvilágosodás és magyar cenzúra 1800-1830.*; Pajkossy Gábor: *Magyarország története a 19. században. Szöveggyűjtemény*; Jakab Elek: *A censura története Erdélyben*; Domanovszky Sándor: *József nádor iratai. I. és II. kötet*; Domanovszky Sándor: *József nádor élete. I. kötet. 1-2. rész.*), újságírói programok (Kókay György: *Magyar Hirmondó. Az első magyar nyelvű újság*), forráskiadványokban közölt levelezések (Benda Kálmán: *A magyar jakobinusok iratai*; Váczy János: *Kazinczy Ferenc levelezése. IX. és XIII. kötet.*) vagy naplók (Viszota Gyula: *Gróf Széchenyi István naplói. IV. 1830-1836.*; Völgyesi Orsolya: *Kölcsey Ferenc Országgyűlési napló*) feldolgozását.

III. Főbb eredmények

Dolgozatomban felvilágosodás és reformkori hírlapok kulturális, társadalmi és politikai szerepének vizsgálatát mutattam be új szempontok és elemzési módok, valamint új források kutatásba történő bevonásával, megvizsgálva a hagyományos szövegelemző feldolgozáson túl a társadalmi kontextust, a szerkesztők és a „támogató közeg” társadalomtörténetét, valamint a sajtó és a politikai kultúra belső összefüggéseit elemezve.

Fontos feladatommak tekintetem a polgári átalakulás korát vizsgálva azon fejlődési folyamat kezdeti időszakának a felvázolását a lapszerkesztők (*Rát Mátyás, Szacsavay Sándor, Görög Demeter, Helmeczy Mihály*) biográfiájának társadalmi kontextusba ágyazott interpretációjával, mely során a marginalizálódott értelmiségi hírlapszerkesztői státusz a szellemi-kulturális elithez tartozó szerkesztői státusszá vált.

A kiválasztott lapszerkesztők élettörténete szerves része a korabeli értelmiség társadalomtörténetének, és rendkívüli módon relevánsak az újságírói hivatás, majd a polgári átalakulás korában immár a politikai közvélemény formálására alkalmas szakma kialakulása szempontjából, valamint a szerkesztői-vállalkozói karrierpályák és az általuk szerkesztett lap társadalmi-politikai szerepének és hatásának megrajzolása miatt. Szakirodalmi feldolgozások, forráskiadások felhasználásával, *Helmeczy Mihály* esetében pedig primer, publikálatlan levéltári forrásanyag felhasználásával sikerült a biográfiák felvázolása, a lapszerkesztői státusz megrajzolása céljából.

Ugyanilyen fontosnak tartottam bemutatni a pozsonyi *Magyar Hirmondó*, a *Magyar Kurír* és a *Hadi és Más Nevezetes Történetek* sajtótörténetének ismertetésével, és kiválasztott évfolyamainak, mint elsődleges korabeli forrásanyagok az elemzésével felrajzolni azt az ívet, amely összeköti a felvilágosodás-kori magyar nyelvű politikai hírlapírás és a reformkori sajtó történetét, hiszen ezen előzmények ismeretét óhatatlanul szükségesnek tekintem az 1830-as évek sajtóviszonyainak, valamint a *Jelenkor* és *Társalkodó* kulturális, társadalmi és politikai szerepének megértése és elemzése szempontjából. Vizsgáltam a hírlapokat, mint életmód- és politikai viselkedésmintákat adó médiumot, illetve azt elemeztem, hogy milyen társadalmi diskurzusok megnyilvánulását tették lehetővé.

Megállapítottam, hogy a tárgyalt korszakban a cenzúraviszonyokhoz igazodva, csak a hírek között „olvasható”, egyes hírekben előforduló vagy azokhoz fűzött rövid kommentárokból, valamint a hírek szisztematikus válogatásából, közlésük rendszeréből,

és az egyes témák gyakoriságából netán összekapcsolódásából szűrhető ki a politikai szándék, a politikai mondanivaló.

Disszertációm mellékletét képezve összeállítottam és feldolgozhatóvá tettem a *Jelenkor 1832-1838. közötti évfolyamainak teljes tartalomjegyzékét*, valamint elvégeztem részletes és a teljes belpolitikai híryanagon nyugvó tartalmi-leíró és statisztikai vizsgálatát két aspektusból. Egyrészt, hogy mint médium, milyen szerepet játszott a nemzeti nyelvünk, kultúránk és tudományunk ápolásában és fejlesztésében, másrészt, hogy ez a diskurzus milyen szerepet játszhatott az újfajta, nem kiváltságokra alapozott közösség, a nemzet, illetve a nemzeti identitás megteremtésében, illetve a lap indításában szerepet vállaló, és szellemi háttérrel adó Széchenyi István gróf civilizátori tevékenységében.

A *Jelenkor* esetében kutatásom alapját a többi hírlap vizsgálatánál is részletesebb alapon nyugvó, az 1832-1838. közötti évfolyamok belpolitikai híryanagának tartalmi és statisztikai elemzése adta, amely során a megadott témákat összevettem és szélesebb kontextusba emelve elhelyeztem a közbeszéd témahálójában, amelynek kialakult értékpreferenciáiban a közös nevezőnek a kezdetekben a magyar nyelv, kultúra és tudomány ügye mutatkozott.

Kutatásaim eredményeit publikálva bemutattam, hogyan foglalt el központi szerepet a téma a korabeli közbeszédet és közgondolkodást uraló és megosztó politikai témákhoz, és a közbeszédet tematizálni igyekvő Széchenyi által sürgetett és elindított folyamatokhoz, megállapítva, hogy a reformkorban fontos szerepet kapott a nyilvánosság a polgári átalakulásért vívott politikai küzdelmekben, ugyanakkor a sajtó szerepvállalása visszahatott annak fejlődésre is.

Vizsgálatom fókuszába került, hogy hogy miként váltak a vizsgált magyar nyelvű hírlapok *a nemzeti kultúra és identitás kohéziós erejévé az adott társadalmi-politikai kontextusban* (lehetőségek-korlátok-alkalmazkodás).

Ennek kapcsán igazolódni látszik azon feltevésem, hogy a felvilágosodás korában a hírlapok *célja* kihasználni a magyar nyelv és kultúra ügyében a „világnak viszontagságai”, „elmés embereknek hasznos vagy furcsa találmányjai”, „afféle emlékezetes dolgok felől szóló hírek”, vagy pl. a török háború hírei keltette érdeklődést. Míg a reformkorban a magyar nyelv és kultúra ügyével foglalkozó híryanag már *nem csupán cél, hanem eszköz*, a „közös nevező”, a „politikai minimum”, amiben a különféle utakon haladók egyetértének, és alkalmas a nemzeti identitással felvértezett közvélemény, a politikai tábor megteremtésére, amely harcba szállhatott a magyar nemzet politikai jogainak kivívásáért és a polgári nemzetté válásért.

IV. A szerző a disszertáció témájához kapcsolódó publikációi

- *A nemzeti kultúra és a magyar nyelv ügye a felvilágosodás- és reformkori magyar sajtóban.* In: Kultúra – művészet – társadalom a globalizálódó világban. /szerk.: T. Kiss Tamás. Szeged, 2007. 45-50.
- *A modernizáció kérdései és útjai a felvilágosodás-kori magyar politikai sajtóban.* In: Tradíció és modernizáció a XVIII-XX. században. /szerk.: Bodnár Erzsébet-Demeter Gábor. Budapest, Hungarovox Kiadó, 2008. 103-115.
- *Egy székesy hírlapszerkesztő élete a bécsi sajtópolitika hullámverésében.* In: Közös múlt és közös jövő. /szerk. Kiss Gábor Ferenc. Szeged-Arad, Belvedere-Szövetség különszám, 2008. 31-38.
- *A magyar nyelv ügye a Jelenkorban, Széchenyi István politikai programjának szolgálatában.* In: Tanulmányok: Történelemtudományi Doktori Iskola. /szerk.: Bárdosi Vilmos. Budapest, ELTE BTK, 2012. 5-12.
- *A Jelenkor a nemzeti identitás és a polgári átalakulás szolgálatában az 1830-as években.* In: Közép-Európai Közlemények 2012. V. évf. 2. sz. 169-177.
- *Széchenyi István politikai programja a Jelenkor tükrében.* In: Hallgatói Műhelytanulmányok, 2. Debreceni Egyetem Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola. /szerk.: Forisek Péter, Hajdufi Orsolya, Szabó-Zsoldos Gábor, Szendrei Ákos. Debrecen, Debreceni Egyetem, 2013. pp. 85-96.
- *Sajtó és cenzúra a 18. és 19. század fordulóján Magyarországon* In: MÉDIAKUTATÓ : MÉDIAELMÉLETI FOLYÓIRAT 2014. XV. évf. 2. sz. 17-28.
- *II. József törökellenes háborújának interpretációja és elhelyezése a Magyar Kurír 1789-es évfolyamának témahálójában.* In: Tanulmányok a magyar történelemből a kora újkortól a legújabb korig: Válogatás a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Történelemtudományi Doktori Iskola által 2014. április 25-én, Szegeden szervezett tudományos konferencia előadásából. /szerk. Döbör András, Zeman Ferenc. Szeged, Egyesület Közép-Európa Kutatására, 2014. 25-34.

A teljes publikációs listám megtekinthető a Magyar Tudományos Művek Tára adatbázisában.

V. A szerző a témakörben tartott előadásai

- „*VI. Apáczai Nyári Akadémia*” című nemzetközi konferencia, „*Olvasás, kultúra, sajtó a felvilágosodás idején és a reformkorban*” című előadás, Újvidék, Vajdasági Magyar Pedagógusok Egyesülete, 2006. július 17.
- „*A kultúráközvetítés elmélete és gyakorlata*” című nemzetközi konferencia, „*A nemzeti kultúra és a magyar nyelv ügye a felvilágosodás- és reformkori magyar sajtóban*” című előadás, Szeged, SZTE JGYPK, 2006. március 6-8.
- „*Állam és nemzet a 19-20. században*” című konferencia, „*Széchenyi István és a Jelenkor*” című előadás, Debrecen, Debreceni Egyetem Történelem Intézet, 2006. március 31.-április 1.
- „*Új utakon a Pedagógusképző Kar. SZTE JGYPK Tudományos és Művészeti Műhelyei*” című konferencia, „*Széchenyi István politikai programja a Jelenkor 1832-34-es évfolyamaiban*” című előadás, Szeged, SZTE JGYPK, 2007. április 10.
- „*Tradíció és modernizáció Európában a XVIII-XX. században*” című nemzetközi tudományos konferencia, „*A modernizáció kérdései és útjai a felvilágosodás-kori magyar politikai sajtóban*” című előadás, Debrecen, Debreceni Egyetem BTK Történelmi Intézete, 2007. november 15-16.
- „*SZ.E.M. Századokról, emberekről mindenkinek*” című tudományos előadássorozat, „*Tömegmédiák szerepe a totalitárius rendszerekben*” című előadás, Szeged, SZTE JGYPK, 2009. április 23.
- „*Az identitás szemiotikája*” című konferencia a Magyar Szemiotikai Társaság, a Szegedi Tudományegyetem JGYPK Felnőttképzési Intézetének Identitáskutató Műhelye és az SZTE JGYPK Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék Új demokráciák és a humán kommunikáció kutatócsoportja szervezésében. „*A nemzeti identitás megújításának útkeresései a felvilágosodás és reformkori magyar sajtóban*” című előadás, Szeged, SZTE JGYPK, 2011. május 6.
- „*V. Nyíregyházi Doktorandusz Konferencia – Humántudományok szekció*” a Nyíregyházi Főiskola és a Debreceni Egyetem szervezésében. „*A Jelenkor, mint Széchenyi István civilizátori és politikai kezdeményezéseinek támasza*” című előadás, Nyíregyháza, 2011. december 7.
- „*Politika, társadalom, intézményrendszer*” - *Fiatal történészek nemzetközi szimpóziuma* az ELTE BTK szervezésében. „*A magyar nyelv ügye a Jelenkorban - Széchenyi István politikai programjának szolgálatában*” című előadás, Budapest, 2012. február 17.

- „*Több nemzetiségű államok keletkezése és felbomlása Közép-Európában*”. Tudományos konferencia sorozat történészeknek, geográfusoknak, regionalistáknak és közgazdászoknak, a Közép-Európai Közlemények szervezésében. „*A Jelenkor és Társalkodó a nemzeti identitás és a polgári átalakulás szolgálatában az 1830-as években*” című előadás, Szeged, 2012. március 3.
- „*Múlt nélkül nincs jövő! Egyén és közösség történelmi távlatban*”. Tudományos konferencia a Debreceni Egyetem BTK Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola szervezésében, „*Széchenyi István politikai programja a Jelenkor tükrében - a nemzeti identitás és a polgári átalakulás szolgálatában az 1830-as években*” című előadás, Debrecen, 2012. november 16.
- „*Kanizsai Nyári Egyetem*” a Délvidék Kutatóközpont szervezésében, „*Sajtó és cenzúra a 18-19. századi Magyarországon*” című előadás, Magyarkanizsa, 2013. július 5.
- „*A csoportidentitás szemiotikája*” című tudományos konferencia a Magyar Szemiotikai Társaság, a Szegedi Tudományegyetem JGYPK Felnőttképzési Intézetének Identitáskutató Műhelye és az SZTE JGYPK Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék szervezésében, „*A reformkori politikai sajtó a nemzeti identitás és a polgári átalakulás szolgálatában az 1830-as években – Széchenyi István politikai programja a Jelenkor tükrében*” című előadás, Szeged, 2013. november 15.
- „*Információ és társadalom*” című tudományos konferencia a Nyíregyházi Főiskola Történettudományi és Filozófia Intézetének szervezésében, „*Sajtó és cenzúra a 18-19. századi Magyarországon*” című előadás, Nyíregyháza, 2013. november 21-22.
- „*Fejezetek a Délvidék történetéből. Magyar-szerb kapcsolatok – Közös múlt és közös jövő*” című nemzetközi történettudományi és művelődéstörténeti konferencia a Délvidék Kutató Központ szervezésében, „*II. József délvidéki törökellenes háborújának interpretációja és elhelyezése a Magyar Kurír 1789-es évfolyamának témahálójában*” című előadás, Szeged, 2014. január 23.
- „*Magyarország története a kora újkortól a legújabb korig*” című tudományos konferencia a Szegedi Tudományegyetem BTK Történettudományi Doktori Iskola szervezésében, „*II. József délvidéki törökellenes háborújának interpretációja és elhelyezése a Magyar Kurír 1789-es évfolyamának témahálójában*” című előadás, Szeged, 2014. április 25.
- „*Irodalom – nyelv – identitás*” című tudományos konferencia, a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága (Anyanyelvi Konferencia) szervezésében, Pomogáts Béla

80. születésnapja alkalmából, *„A nemzeti identitás útkeresései a felvilágosodás és a reformkori magyar sajtóban”* című előadás, Budapest, ELTE BTK, 2014. november 3.

– *„A múlt örökségei – a jelen lehetőségei”* című tudományos konferencia, MTA SZAB Állampolgári Kompetenciák Munkabizottság szervezésében, *„Értékteremtés, modernizáció és haladás: A magyar nyelv, a magyar kultúra és a magyar tudomány ügyének interpretációi a reformkori sajtóban”* című előadás, Szeged, SZAB Székház, 2014. november 13.